

Jáki László

Szárnypróbálgatások

Egy szombathelyi diáklap közel 100 éve

A különböző diáktársaságok, önképzőkörök, valamint azok írásos anyagai, a diáklapok a XVIII. század végéig nyúlnak vissza. Kezdetben a nyelvművelés, önképzés céljait szolgáló diáktársaságok általában a „társaság” elnevezését használták, később, mivel a társaságok elsősorban az iskolai tananyag kiegészítését önképzéssel biztosították, általánossá vált az önképzőkör elnevezés.

Az első kezdeményezés Sopronhoz kötődik, ahol a középpontban az anyanyelv, a hazai irodalom ápolása állt.¹ A kezdeményezés hamar követőkre talált. A reformkori középiskolákban sorra nyíltak meg különböző elnevezéssel, de lényegében azonos célkitűzésekkel működő diákkörök, társaságok.

A szabadságharc leverése után a középiskolák szervezetében gyökeres változás állt be. 1849-ben a bécsi udvar az egységesítés szellemében rendeletet adott ki, amely szabályozta a középiskolák működési rendjét. A birodalomban most már egységes szervezeti formában működtek a nyolc osztályos gimnáziumok, és ebben többek között szabályozták az önképzőkörök működését is.²

Szombathelyen egy középiskola felállításának terve 1760-ban merült fel. A terv szerint a 3 osztályos kisgimnáziumban tanárokról a ferences rend gondoskodott, az épületet a győri püspök biztosította. Később a premontrei rend vette át az iskola vezetését, akik magas színvonalon, vallásos, hazafias szellemben oktatták az ifjúságot.³

Írásunk szempontjából jelentős tény, hogy *Bünitcz Lajos* (1790-1871) tanár, iskolaigazgató, nyelvész, püspök ekkor alapította a *Szombathelyi Magyar Társaságot*, ezt azonban 1836-ban a bécsi hatóságok feloszlatták.⁴ Bizonyos értelemben ennek folytatásának tekinthetjük a Premontrei Gimnáziumban az 1855/56. tanévben felmerült tervet, hogy az Önképzőegyletben a felsőbb osztályos tanulók által készült értékesebb irodalmi munkákat évről évre összegyűjtsék és kiadják *Bimbófüzér* címen.⁵ A folyóiratnak is tekinthető gyűjtemény első száma 1856-ban készült el. Az alapító kezdeményező a rendkívül sokol-

dalú és aktív *Simon Vince* irodalomtanár volt.⁶ Az első számot zöld selyem díszkötésben irodalomtanárunknak, Simon Vincének, a kezdeményezés támogatójának ajánlották:

„Tisztelet és hálás megemlékezés jeléül ajánlva Főtisztelendő Simon Vincze úrnak, a premontrei rend érdemdús kanonokjának az ifjúságtól.”

Simon kanonok úr, aki ismert volt kezdeményező készségéről, kézírásban válaszolt a diákoknak:

A főgymnasiumi ifjúság iránti szíves vonzalmam megörökítéséül utánzat és ébresztés végett ajánlom az intézet könyvtárának.

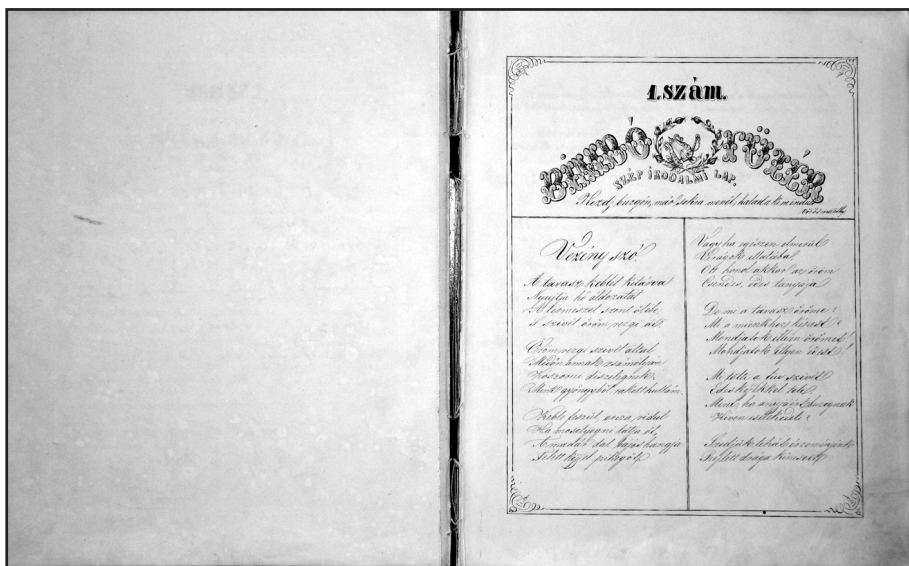
Simon Vincze premontrei áldor. Szombathely, Aug. 20-án 1856.

A díszesen keretezett címlapon egy Vörösmartytól vett idézet állt:

„Kezdj buzgón, már sokra menél; halad, aki megindult.”

A kezdeményezés nem volt szokatlan, hiszen, mint említettük, az önképzőköri diáklapok kiadása már a reformkorban, de különösen az 1850-es 1860-as évektől általános volt. Ami viszont eltért a szokásostól, hogy amíg a diáklapok többsége pár év után megszűnt, addig a *Bimbófüzér* 1856-tól az iskola államosításáig, több-kevesebb rendszerességgel 1949-ig megjelent.⁷ Aligha kétséges, hogy ebben döntő szerepe volt az iskolafenntartó premontrei szerzetesrendnek, illetve a mindenkori iskolavezetésnek.

A *Bimbófüzér* szerzői közül számos olyan nevet találunk, akik az iskolát elhagyva országos hírnévre tettek szert. Természetesen nem ismerjük a *Bimbófüzér* valamennyi szerzője életének alakulását, mégis bizonyosnak tartjuk, hogy az önképzőkör és annak diáklapja valamilyen nyomot hagyott életútjukon. A *Bimbófüzérben* való publikálás és az életút során nyújtott teljesítmény között egyenes megfelelés nem kimutatható, de bizonyosnak tekintjük, hogy az irodalmi tárgyú publikálás hozzájárult a tanulók személyiségének alakulásához.

A Bimbófüzér első száma

A Bimbófűzér különleges értékei

Kutatásaink során több száz diáklapot ismertünk meg, de ezek között a *Bimbófűzér*nek egyik különleges értéke, hogy történelmi korszakokat átívelve alakította, formálta az iskolai színvonalát. Ennek megértéséhez tudnunk kell, hogy az évente összegyűjtött *Bimbófűzér*be azok a sikeres, elfogadott pályázatok kerültek be, melyeket a tanulók közül választott bírálók arra alkalmasnak tartottak. A bírálatok azért is figyelmet érdemelnek, mert az iskolai értesítők tanúsága szerint esetenként a bíráltak és a bírálók osztálytársak voltak. Bár a pályázatok titkosak voltak, nehéz elképzelni, hogy a tanulók ne tudtak volna egymás munkájáról. Források hiányában nem tudjuk, hogy ez mennyiben befolyásolta az osztálytársak további kapcsolatát. Az ebből származó konfliktusok, viták ugyanis – amennyiben azok tartalmi jellegűek voltak – értékesek is lehettek. Egy vitát ismerünk 1858/59-ből, amikor egy elbeszélő költeményt a hetedikes bírálók másként értékelték, mint a nyolcadikosok. (Zárójelben említjük meg, hogy sok mai magyartanár boldog lehetne, ha tanulói között ilyen jellegű viták folynának.) A kezdeti vitákat úgy kívánták elsimítani, hogy a szerkesztőbizottságba a VII. és a VIII. osztály két-két tagját delegálták.

Az elfogadott pályázatok száma természetesen évenként változott. Példaként említjük, hogy az 1903/4. tanévben 295 pályázat érkezett be, s ebből csak 168-at fogadtak el. Voltak olyan tanulók, akik egy tanévben több pályázatot is benyújtottak. Ismerve a pályázatok színvonalát, ez komoly felkészülést igényelt. De még az elutasított pályázatok bírálatára is jelentős szellemi munkát követelt. Fontos megjegyezni, hogy a bírálatok nemcsak egyszerű értékelést jelentettek – mint például az iskolai dolgozatok tanári osztályzatai –, hanem esetenként részletes elemzéssel, kritikai megjegyzésekkel is jártak. Az elfogadott pályázatok általában pénzjutalomban részesültek. Ennek fedezetét különböző személyek és intézmények biztosították. Kis túlzással annak megállapítását is megkockáztatjuk, hogy a pályázati rendszer egy olyan sajátos szellemi műhely volt, mely száz év alatt több száz diák képességeinek kibontakozását segítette.

A fentiek alátámasztására példaként címeket, részleteket közlünk pályázatokból és bemutatunk néhány bírálatot is.

1. KAFFEHR László 8. o. t.: Kossuth-kultusz. Szónoki beszéd

A meteor feltűnik az égen, fényes ívet ír le, azután lehanyatlík; ragyogva születik, ragyogva múlik el; a lángész megjelenik közöttünk, glória fényben futja meg a rövid életpályáját; ragyogva jön s világosságot hagy maga után...

Vélemény: Leszámítva egyes fogyatékoságokat elfogadható.

1907. dec.15. Kiss Jenő 8. oszt. főjegyző.

2. DEMFLÉE Sándor 8. o. t.: Gyári iparunk fejletlenségének némely okairól

A régmúlt időkben az államok fegyverrel harcoltak egymás ellen a világversenyben, oly fegyverrel, melynek nyomán vér, pusztulás fakadt, ma azonban a küzdelem folyik az államok között, melynek célja az ipari fensőbbtség kivívása érvényesülése az ipar s ennek terjesztője a világkereskedelem terén...

Vélemény: Leszámítva némely hibáját fejtegetései találók. A szocializmust illetőleg teljesen osztom a szerző véleményét. Elfogadom.

1908. máj. 20. Kiss Jenő főjegyző.

3. NAGY Ferenc 8. o. t.: *Hervadáskor...* (Részlet)

Akinél szebb nincsen, kinél szebb nem lehet,
Akinék orcája tündéri lehet,
Kinek két szemében üstökös-láng fénye! –
Arra szállott alá az enyészet réme.

Ősz van – borongó ősz – hervad a természet –
Olyan fájón esik nézek e bús képet!
A szívem megremeg, ajakam felzokog –
Hervadó rózsámmal én is hervadok ...

Bírálat: Kedves, hangulatos kis költemény, látszik, hogy a szerző szíve mélyéről fakadt. Különösen szép a második versszak, melyben ügyesen rajzolja hervadó ősznek a természetért rajongó lélekre való hatását. Kár, hogy rímei némely helyt nem a legjobbak. E csekély hibát azonban feledtetik velünk mély érzése és szép gondolatai, amiért a művet elfogadom.

... Véghelyi Sándor VIII. o. t.

További példák a pályázati témák sokszínűségére:

- Luther Márton jelentősége a német irodalomban;
- A pályaválasztás fontosságáról;
- A vas szerepe az emberiség művelődése körül;
- Gyulai Pál élete és működése;
- Széchenyi szobránál. Szónoki beszéd;
- A hangya. Elbeszélés egy pap életéről és haláláról;
- A telegráfia történeti fejlődése és jelentősége;
- Vasvármegye madárvilága stb.

A fentiek előrebocsátása után bemutatunk néhány olyan „szerzőt”, akik számára a *Bimbófiú* csak indulást jelentett az országos szintű elismeréshez. Ezek között elsőként *Pável Ágostont*, a tudós nyelvészt, néprajzkutatót említjük, aki a vasvármegyei Vashidegkút (Cankova) községben 1886-ban született, kilenc gyerekes szegény vend családból.⁸ A földműveléssel is foglalkozó szabómester felismerte fia tehetségét, s vállalta fia középiskolai taníttatását. A szentgotthárdi középiskolába beiratkozott tehetséges fiatal tanulmányainak első éveit egy kortörténeti szempontból érdekes epizód zavarta meg. Apja evangélikus volt, így fiának is evangélikus hittanórákra kellett volna járni, de mivel az édesanya katolikus szellemben nevelte gyermekét, Ágoston megtagadta az evangélikus hittanórák látogatását. A középiskolában ez akkora konfliktust okozott, hogy a győri tanterületi Főigazgatóságtól a VKM-ig keresték a megoldás lehetőségét. A probléma végül megoldódott, és a jól tanuló fiatal a bizonytalanságok ellenére a 28 tagú osztályban az első helyen végzett. A tehetséges fiatal díjmentességben, ételmezési segélyben és könyvtartalomban is részesült.

Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy Ágoston életének ebben a szakaszában tanárának, osztályfőnökének is meghatározó szerepe volt. *Schmidt Győző* magyar-latin tanár a könyvtár őre, a helyi *Szent-Gotthárd* című újságnak a szerkesztője volt. Bizonyosra vehető, hogy tanára és első osztályfőnöke hozzájárult Ágoston későbbi szerkesztő munkájához, s

az irodalom megszeretéséhez. Később, ugyancsak az említett újság szerkesztője, *Mathiasz Artúr* lett osztályfőnöke. A tehetséges fiatal aktivitását, kezdeményezőképességét jelzi, hogy az újság szerkesztésén kívül az iskola zenekarát és dalárdáját is ő szervezte. Ágoston a negyedik osztályban utolsó szentgotthárdi évében jeles rendüként az osztály legjobb tanulójaként vált meg az iskolától.

1901 és 1905 között a szombathelyi *Premontrei Gimnáziumban* tanult tovább. Az iskolában eltöltött négy év meghatározó volt Pável életében. A nyolcadikban a 33 tanulóból a két jeles rendű egyike lett. Az iskola magas követelményeire jellemző, hogy míg az ötödik osztályban a tanulók száma 56 volt, a létszám az érettségig 33-ra apadt. Pável iskolai elismertségét jelzi, hogy több alkalommal könyvjutalmat is kapott, és az utolsó évben jó tanulmányi eredményét egy arannyal is jutalmazták. Irodalmi érdeklődése szombathelyi tanulmányai során bontakozott ki, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy, mint már említettük, Szentgotthárdon is két olyan tanára volt, akik felkeltették érdeklődését az irodalom iránt. Szombathelyen a kiválóan tanuló Ágoston természetesen tagja volt az önképzőkörnek és a *Bimbófüzér*-ben sorra jelentek meg írásai.

1903/4. tanévben hetedikes gimnazista korában több epigrammával, balladával, történelmi tárgyú elégiákkal, mesékkel, tanulmányokkal pályázott. Aktivitása, sokoldalúsága már életének ebben a szakában is az átlagosnál lényegesen nagyobb volt. Munkásságából több részletet is bemutatunk, mivel ezek bizonyítják Pável korai munkáinak színvonalát, szerzőjük érdeklődésének sokoldalúságát. Érdeklődést említettünk, mert a pályázatok színvonala sok esetben csak pusztá próbálkozás volt, de az érdeklődés a 16-18 éves fiatalok esetében éppúgy értékelendő, mint egy magasabb szintű teljesítmény.

Érettségi után, 1911-ben magyar-latín szakon szerzett tanári diplomát, majd 1913-ban doktorált. Tanári pályafutását Tordán kezdte meg, majd 1913-tól Dombóváron, 1920-tól egykori iskolájában, Szombathelyen tanított. Közéleti aktivitására jellemző, hogy 1924 és 1942 között Vas megye és Szombathely város Kultúregyesületének Könyvtárosa. 1941-től a szegedi Tisza István Tudományegyetem magántanára, ahol magántanítványa volt a gyengén tanuló *Szentgyörgyi Albert* is, aki hálásan emlékezett vissza Pávelre. Így írt róla: „A szekundák lassan eltűntek, bizonyítványom fokozatosan javult és vittem is valamire az életben. Hálás vagyok Pável tanár úrnak.”⁹

Pável Ágoston 17 éves korában írt epigrammái

1. Mohács

Miért oly borzasztó a menny szava, hogyha vihar dúl
Véráztatta Mohács pusztá vidéke fölött?
Mert a viharhangnál a kimúlt daliák s az Úristen
Zúg átkot rátok, korcs haza, korcs fiai.

2. A jó fegyvere

Hogy megvívassunk a gonosszal, az Isten ad erre
Két éles fegyvert, és ez: a hit és az erény.
E kettő, bármily forgó is légyen a sorsunk,
Hidd el, hogy mindig boldogságra vezet.

3. A tölgy

Bármily erős is a tölgy, leteríti a féreg idővel;
És az erős nemzet férge a visszavonás. –

Bíró Pál 8. osztályos tanuló bírálatában az elsőnél a *korcs* jelzõt, a másodiknál az *E kettõ* kifejezést húzta alá pirossal, hozzátette: „Igen sok bennük a spondeus, de azért elég jók. Elfogadom.”¹⁰

Aesopusi mese

Egy oktondi gazda gyöngye fűzfát ültetett a terebélyes tölgyek közé azzal a reménységgel, hogy itt talán az is társaihoz hasonló nagyságot és kort ér el. A fűzfa mindjárt fölfuvalkodott és büszke hangon dicsekedve szólt a magas tölgyekhez: „Én is vagyok olyan becsű fa, mint tí, mivel a gazda méltónak talált arra, hogy közéték ültessen.” Erre a beszédre azonban megrázta koronáját egy vén tölgy s feleli: „Ne feledd el, hogy mocsárból jöttél ide. Ez neked nem való talaj. Itt nemcsak hogy nem fogsz tenyészni, hanem még el is csenevészedel, gyökereid nem sokára elszáradnak s magad is el fogsz korhadni.” Akik nem társaid, azok közé ne menj!

Feldmann Gyula bírálat:

„A fűzfa patakparton nő ugyan, de nem mocsárban. Jól utánozza az aesopusi mese hangját, előadása rövid és tömöt.”

Pável öt balladát közölt: *A végrendelet*, *A révész*, *A templomrabló*, *A zszugori*, *Az átok* címen.

Bíró Pál *A végrendelet* című balladáját szigorúan értékelte, így azt csak „buzdításul fogadta el.”

Zasagróczy Jenő *A zszugori* című népmondáról írt bírálatot:

„A ballada avatott kezű verselőre vall. A nehéz verssorok könnyű folyása, az ügyes, egyszerű előadás, a találó szavai külső tekintetben is értékessé teszik. Szerkezete talán az első rész némi elnyújtását nem tekintve, szintén sikerült – többi része azonban eleget tesz a ballada kellékeinek. Örömmel, dicsérettel fogadom a Bimbófüzetünkbe.”

Pável verseket is írt a *Bimbófüzérbe*. Ezek: *Mátra*, *Mobi pusztá* és *Rákóczi szabadságharca*. Az ismeretlen bíráló a *Mobi pusztáról* írt versről bírálatában megjegyzi „Mély hazafiság költőiséggel szép harmóniában párosul.” A verseit bíráló Kikaker Ernő Pável világos előadásmódját, szabatos stílusát értékelte, mely „az írást élvezetessé teszi”.

A vallási értékek, a hazafiság, a hazaszeretet, a történelmi kérdések iránti fogékonyság legtöbb írásában megtalálható. Különösen vonatkozik ez nyolcadikos korában Rákóczi külpolitikájáról írt terjedelmes tanulmányára. Bírálója értékeli Pável mély hazaszeretetét, ami költőiséggel párosult.

Pável bírálói tevékenysége

Az önképzőkör rendjének megfelelően a nyolcadikos Pável bírálta a *Bajza vitáinak érdeme* című pályázatot. Az igen hiányosnak ítélt munkát szigorúan bírálta, de elfogadásra javasolta:

„Igen hiányos dolgozat! Magáról a tárgyról keveset, vagy éppen alig, de az irodalmi *** felemlíti, pedig hát azt mikor Bajza vitáinak érdemeiről szól. Dolgozatát úgy kezdi

mintha legalábbis egy 10 oldalas munkát akarna nyújtani s mire a 10 oldal lesorvad 1 oldalra, hát bizony ez kevés komoly tekintve, hogy a mit mond többé kevésbé avval a megjegyzéssel, hogy máskor tisztességesebben írjon.”

Elfogadom Pével Ágoston

Pévelhez hasonlóan az iskola önképzőkörének aktív tagja volt *Pehm (Mindszenty) József*, Magyarország későbbi hercegprímása, aki hetedikesként az önképzőkör tagja, majd nyolcadikosként annak könyvtárosa és a választott bíráló bizottság tagja is volt. Jellemző a pályázati rendszer komolyságára, hogy a bíráló bizottságnak irodalmi, klasszika-filológiai, történelmi-földrajzi és számtan-fizikai szekciója volt. Pehm József az irodalminak volt tagja. Az 1910/11. tanévben négy pályázata jelent meg a *Bimbófüzér*-ben, valamint további ötöt bírált.

Pehm József az önképzőköri tagsággal párhuzamosan a *Szent Ágoston Egyesület*nek is tagja volt, ahol nyolcadikos korában prefektusként és diákelnökként is tevékenykedett.¹² Aktivitására jellemző, hogy az 1912/13. tanévben 6 pályamunkával jelentkezett. Sikeres pályázatai a következők voltak:

1. Faji vonások a Rákóczi kor költészetében. Amennyiben a fiatal diák munkájának címét az ötvenes évek rosszindulatú szemléletével olvasnánk könnyű lenne a „faji vonások” kifejezésből rosszindulatú ideológiát kovácsolni, de a kifejezés több, mint száz évvel ezelőtt nemzetet és hazát jelentett. Az írás aktualitását II. Rákóczi 1906-os kassai újratemetése adta, melyben az érettségi előtt álló fiatal, nyilván tanulmányai és olvasmányai alapján meleg szavakkal emlékezett meg a fejedelemről. Elismeréssel írt a kurucukról, akiket „oroszlánoknak” nevezett, a labancokat „lompos” jelzővel illette. Pehm szerint a Habsburgok „alkotmányunkat akarták elrabolni, de a nemzet megemberelte magát. Az írás értékeli a magyarok hazaszeretetét, és állást foglal a hazatért Rákóczi mellett¹³. A bíráló dicsérettel fogadta el pályázatát. A pályázatban kifejtett gondolatok érdekes módon megjelennek Mindszentynek egy 1926-ban készült prédikáció vázlatában. E tény jelzi, hogy az önképzőköri munka még felnőttkorban is meghatározó lehetett.

2. Turnus az Aeneisben című pályázatában egy olyan mondat is található, melyben szinte előrevetíti saját életútját: „*Látjuk megtestesülni a fáradhatatlan, hajthatatlan embert, aki szembeállt ezer és ezer veszéllyel, szilaj erővel küzd olyan eszméért melyeket ki nem vívhat, de hisz bennük.*”

3. Az alkohol barátai című pályázata két vidám, humoros tanmese az alkohol káros hatásáról.¹⁴ Az elsőben egy kántort mutatott be, aki annyira mohón iszik, hogy véletlenül felhajt egy italba fulladt egeret és ettől úgy megundorodik, hogy antialkoholista lesz. A másik tanmese három cimboráról szól, akik karácsonykor az éjfélí mise helyett alkoholistáznak, egy patakba esnek, majd szárítkozás közben megperzselődnek, amiért a falu népe előtt megszégyenülnek.

4. A Mária-kongregáció az ifúság életében című munkáját a bíráló kevésbé tartotta sikeresnek, mert szerinte a pályázó a témát nem kellő mélységben dolgozta fel.

Pehm József bírálati igényességet, odafigyelést tükröznek. A kisebb hibákat a margón jelölte, majd a végén a pályamunkát röviden értékelt és minősítette. Szabó Jánosnak *A*

mondai anyag költői feldolgozása című munkáját például így értékelte: „Kevés önállósággal megírt, világtörténelmi és irodalomtörténeti tankönyvekből összeszedett munka, mely értékét erősen csökkenti még egy súlyos évszámhiba, s még jókorábbi íráshiba. De azért szorgalmát méltányolva elfogadom.”

Bíró Jenőnek a *Gyulai Pál élete és működése* című értékezését dicsérettel fogadta el.

Pehm József önképzőköri és a *Bimbófüzér*ben megjelent sikereivel párhuzamosan kitűnő tanuló volt, csak fizikából volt jó osztályzata, minden másból jelesen érettségizett. Életrajzában írta, hogy „A gimnáziumban sokat tanultam és sokat olvastam.” Iskolájában kapott szellemisége, szüleinek szándéka, egyenes utat jelentett számára a papi pálya felé.

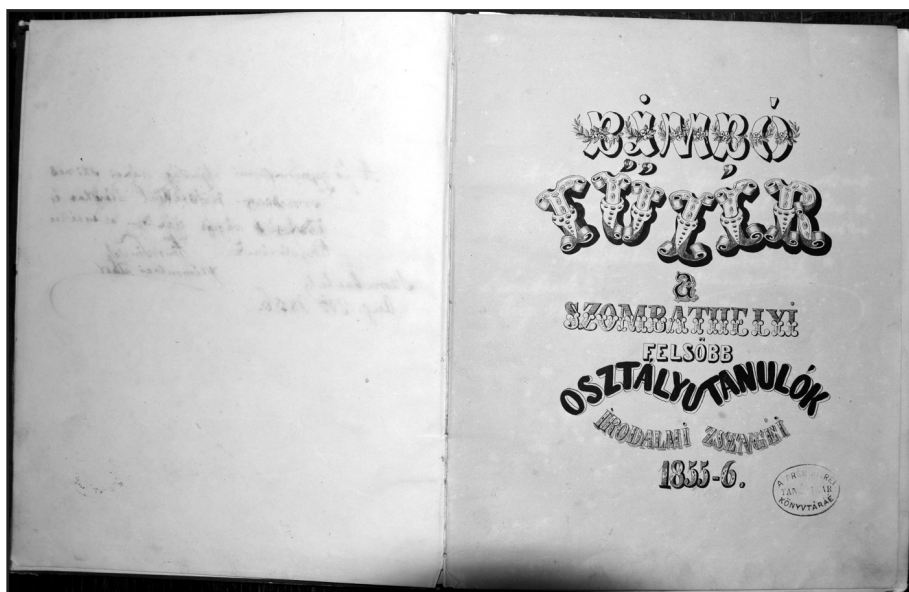
Írásunkban azt kívántuk bizonyítani, hogy szombathelyi Premontrei Gimnázium diáklapja a *Bimbófüzér* évtizedeken keresztül diákok százainak adott olyan útravalót, mely meghatározta vagy legalábbis hozzájárult személyiségük alakuláshoz. Az „útravaló” a szó legszorosabb értelmében szárnypróbálgatás volt, melyeket akkor sem szabad lebecsülni, ha nem vezettek megfogható, mérhető eredményekre. A pedagógiai eredmények nem, vagy nehezen mérhetőek (innen különbözik más tudományoktól) ezért a *Bimbófüzér*, s általában a diáklapok és önképzőkörök nyújtotta lehetőségek aligha lebecsülendők.¹⁵

Az iskolafenntartó rendnek, illetve iskolának különleges érdeme, hogy ellentétben más diáklapokkal, a történelem viharai ellenére a *Bimbófüzér* közel száz éven keresztül teljesítette küldetését. Megszűnésének ideje (1949!) nem vihar, hanem katasztrófa volt, nem csak a *Bimbófüzér*re, hanem a magyar iskolaügy egészére nézve.

Jegyzetek

1. A Soproni Magyar Társaság Kis János kezdeményezésére 1790-ben létesült. A Társaság elsődleges célja az ifjúság nyelvnevelése volt.
2. A szabadságharc leverése után a bécsi udvar 1849-ben szabályozta a birodalom középiskoláinak szervezeti rendjét.
3. A premontrei rendről és oktatási tevékenységéről lásd bővebben Stulmann Patrik: A premontreiek az iskolában. *Magyar Középiszkola*, 1932. 65.80. p., valamint Emlékkönyv Szent Norbert halálának 80 éves jubileumára. (1134-1934) Fejezetek a magyar premontreiek 800 éves múltjából. Gödöllő, 1934. 320 p.
4. Bitnitz Lajos (1790-1871) 1819-től a gimnázium magyar nyelv- és irodalom tanára nyelvészeti és sokoldalú tudományos munkásságának elismeréseként a MTA tagja volt. Tudományos publikációi a Tudományos Gyűjteményben, a Tudománytárban, a Közhasznú Ismeretek Tárában jelentek meg.
5. A *Bimbófüzér* példányai a premontrei rend szombathelyi könyvtárában találhatóak. Köszönettel tartozom Hantz Tamás atyának, hogy a kötetek átnézését lehetővé tette.
6. Simon Vince tanár, csornai prépost Keszthelyen, Veszprémben, Szombathelyen tanult, majd a Premontrei Gimnáziumban tanított. Tudományos munkásságának eredményeit a pozsonyi *Hírnökben*, a *Századokban*, a *Jelenkorban*, a *Világban* és a *Magyar Sajtóban* publikálta.
7. A diáklapok gyakori megszűnésének több oka is volt. A lapok kiadásának költségeit általában a diákok vagy alkalmi támogatók fedezték. A lapszerkesztés, a kiadás gondoljai a felsőbb osztályos tanulókat terhelték, akik elhagyva az iskolát ritkán vállalták a további terhetek.
8. Pável életéről lásd bővebben: Kuntár Lajos: Pável Ágoston diákévei. Szárnypróbálgatások Szombathelyen., Gadányi Károly: Az igazi tanár üzenete. Szombathely, 1911., Mukics Ferenc: Két nép hű fia. Bp. 1986., Pável diákévei. *Életünk*, 1976. 5-6. sz. Életrajzirói szerint Pável elsősorban tanárnak tartotta magát, de tanári tevékenysége mellett könyvtáros, író, műfordító, muzeológus és néprajzkutató is volt.

9. A Nobel-díjas Szentgyörgyi professzor Pável Ágoston tanítványa volt. *Vasvármegye*, 1941. febr. 19., valamint *Esti Kurír*, 1941. febr. 22.
10. Görög kifejezés: a spondeus hosszú szótagokból álló versláb az időmértékes verselésben.
11. Pehm 1940-ben belügyminisztériumi engedéllyel magyarosította nevét szülőföldje nyomán Mindszentyre.
12. Az egyházi iskolákban használt kifejezés; felügyelettel megbízott tanár vagy idősebb diák.
13. Érdekes, hogy a diák Pehm az iskola szellemének megfelelően pályázatában is kifejezésre juttatta Habsburg ellenességét. A prédikáció alapanyaga megjelent a *Nemzeti Újság*, 1926. ápr. 18-i számában.
14. Az 1910-es években az antialkoholizmus elleni küzdelem országos volt, de jellemző Pehm közéleti gondolkodására ennek a kérdésnek a felvetése.
15. A tehetség, képesség, iskolai teljesítmény összefüggéséről lásd bővebben Kornis Gyula: Jeles tanulók és jeles emberek. *Magyar Középiskola*, 1935. 161-164. p.

Bimbófüzér, a szombathelyi felsőbb osztályos diákok irodalmi zsegnéje

